

וַיֹּאמְרוּ אֵיךְ יָצָאנוּ... וַיִּמַן אֶת-יְהוָה יִקְרֹא "מֵאֵל עַל כַּיּוֹם".

וַיִּחַן אֶת פְּנֵי הָעִיר, נִכְנַם בְּעַרְבֵי שָׁמַיְם
עִם דַּמְדוּמֵי חֲמוּהוֹ מִבְּעוֹד יוֹם, וְקָבַע חַחֲמָטָיו
מִבְּעוֹד יוֹם הַדָּא אִמְרָה שְׁשִׁימוּר יַעֲקֹב אֶת-הַשָּׁמַיִם
קוֹרֵם שְׁנוֹתָנָה.

מִצְרָה כִּכְרָה
נִשְׁמָר

וַיִּקָּם בְּלִילָהּ הוּא וַיִּקְח
אֶת-שְׁמֵי נִשְׁוֹ וְאֶת-שְׁמֵי שִׁפְחָתָיו וְאֶת-אֶחָד עֶשְׂרֵי יְלָדָיו וַיַּעֲבֵר אֶת
מִצְרָה יָבֵק: וַיִּקְחֵם וַיַּעֲבֵרֵם אֶת-הַנְּחֹל וַיַּעֲבֵר אֶת-אֲשֵׁרֵי-לוֹ:
וַיִּוְתַר יַעֲקֹב לְבָדוֹ וַיֹּאבֵק אִישׁ עַד עֲלֹת הַשָּׁחַר: וַיֵּרָא כִּי לֹא
כֹּחַ לוֹ וַיִּגַע בְּכַף-יָרְכּוֹ וַתִּקַּע כַּף-יָרֶךְ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִמּוֹ: וַיֹּאמֶר
שְׁלַחְנִי כִּי עֲלֶה הַשָּׁחַר וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלְּחֶךָ כִּי אִם-בְּרַכְתָּנִי: וַיֹּאמֶר
כֹּחַ אֵלָיו מִה-שָׁמַיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר עוֹד שָׁמַיִךְ כִּי
לֹא אִם-יִשְׂרָאֵל כִּי-שָׁרִית עִם-אֱלֹהִים וְעִם-אֲנָשִׁים וַתּוֹכַל:

כִּסְאָה נִשְׁמָר

וַיִּקַּח אֲבָרָם ה'

אֶת-שְׁרֵי אֲשָׁתוֹ וְאֶת-לוֹט בֶּן-אָחִיו וְאֶת-כָּל-רִכְוֹשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת-
הַנַּפֶּשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחַרְוֹ וַיֵּצְאוּ לְלִכְתּ אֲרָצָה כְּנָעַן וַיִּבְאוּ אֲרָצָה כְּנָעַן:
וַיַּעֲבֵר אֲבָרָם בְּאֶרֶץ עַד מְקוֹם שְׁכָם עַד אֵלֶּן מוֹרָה וַהֲכִנְעִנִי אֹי
בְּאֶרֶץ: וַיֵּרָא יְהוָה אֶל-אֲבָרָם וַיֹּאמֶר לֹרְעֶךָ אִמֵּן אֶת-הָאֶרֶץ הַזֹּאת
וַיִּבְנֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה הַנִּרְאָה אֵלָיו:

כִּסְאָה כִּכְרָה

(כה) וַיִּוְתַר יַעֲקֹב לְבָדוֹ, כְּלוּמַר-שֶׁהַעֲבִיר כָּל אִשׁוֹ לוֹ, שְׁלֹא-הִיָּה
עוֹד לַעֲבוּר אֲלֵא הוּא לְבָדוֹ, וַיִּרְצֶה לַעֲבוּר אַחֲרֵיהֶם, כִּי לְבָרוּחַ דְּרָךְ
אַחֲרָת שְׁלֹא יִפְגַּשְׁנוּ עִשׂוֹ נַחְכוּוֹן, וַיֹּאבֵק מֵלֹאךְ עִמּוֹ, שְׁלֹא יוֹכַל
לְבָרוּחַ וַיִּרְאֶה קִיּוֹם (הַכַּטְחָח) שֶׁל הַקַּי שְׁלֹא יוֹקֶהוּ עִשׂוֹ.

כִּסְאָה כִּכְרָה

וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וְחֲקֵנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הָעָם לֵאמֹר שָׁמַר אֶת-כָּל-הַמִּצְוָה אֲשֶׁר
אָנֹכִי מְצַוֶּה אֲתֶכֶם הַיּוֹם: וַהֲיָה בַיּוֹם אֲשֶׁר תַּעֲבֹרוּ אֶת-הַיַּרְדֵּן אֶל-
הָאֶרֶץ אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֵיךָ נָתַן לְךָ וַהֲקַמְתָּ לָּהּ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת וְשָׂדֶת
אֲתָם בְּשִׂיד: וְכִתְבֶתָּ עֲלֵיהֶן אֶת-כָּל-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעֵבֶרְךָ
לְמַעַן אֲשֶׁר תִּבְאֵ אֶל-הָאֶרֶץ אֲשֶׁר-יְהוָה אֱלֹהֵיךָ וַיִּתֵּן לָּךְ אֶרֶץ זָבַת
חֶלֶב וְדָבָשׁ כְּאֲשֶׁר דָּבַר יְהוָה אֱלֹהֵי-אֲבֹתֶיךָ לְךָ: וַהֲיָה בְּעֵבֶרְכֶם אֶת-
הַיַּרְדֵּן תִּקְיִמוּ אֶת-הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֲתֶכֶם הַיּוֹם
בְּהָר עֵיבֶל וְשָׂדֶת אוֹתָם בְּשִׂיד:

כִּסְאָה כִּכְרָה

(כה) וַיִּוְתַר יַעֲקֹב, שִׁכַח פְּכִים קִטְנִים וַחֲזוֹר עֲלֵיהֶם³⁵. וַיֹּאבֵק אִישׁ,
מִנַּחֲמָם³⁶ פִּי: וַיִּתְעַפֵּר אִישׁ, לְשׁוֹן: אֲבָק, שֶׁהָיוּ מַעֲלִים עִפֵּר
בְּרַגְלֵיהֶם עַיִ נַעֲנוּעַם... וְלִי נִרְאָה שֶׁהוּא לְשׁוֹן: וַיִּתְקַשֵּׁר וּלְשׁוֹן
אַרְמִי הוּא: כִּתְר דְּאֲבִיקוֹ בִּיהַ³⁷, וְאֲבִיק לִיהַ מִיבִק³⁸, לְשׁוֹן:
עֲנִיכָה, שֶׁכֵּן דְּרָךְ שְׁנַיִם שִׂמְתָעֲצָמִים לַהֲפִיל אִישׁ אֶת רַעְהוֹ שְׁחוֹכְקוֹ
וְאוֹבְקוֹ בְּזוֹרְעוֹתָיו. וּפִירְשׁוּ רַז"ל^{38*} שֶׁהוּא שָׂרוֹ שֶׁל עִשׂוֹ.

כִּסְאָה כִּכְרָה

וַיִּבְא יַעֲקֹב מִן-הַשָּׂדֶה בְּעַרְבֵי וַתֵּצֵא לֵאמֹר לְקַרְאֲתָוּ
וַתֹּאמֶר אֵלָי תִּבְוֹא כִּי שָׂכַר שִׁכְרָתֶיךָ בְּיַדְדָּא בְּנֵי וַיִּשְׁכַּב עִמָּה בְּלִילָהּ
הַזֹּאת: וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶל-לֵאמֹר וַתִּהְיֶה וַתִּלְדַּךְ לַיַּעֲקֹב בֶּן חַמִּישִׁי:
כִּסְאָה כִּכְרָה

(כז) כִּי עֲלֶה הַשָּׁחַר, וְצָרִיךְ⁴⁰ אֲנִי לֹמַר שִׁירָה [כִּיּוֹם]³⁹. בְּרַכְתָּנִי,
הוֹדָה לִי עַל הַבְּרֻכּוֹת שֶׁבְּרַכְתָּנִי אֲבִי שֶׁעִשׂוֹ מַעֲרַעַר עֲלֵיהֶן⁴¹

כִּסְאָה כִּכְרָה

וַיִּחַן אֶת פְּנֵי הָעִיר, אִמַר רַב מִטְּבַע תִּיקֹן
לְהֵם, וְשִׁמוּאֵל אִמַר שׁוּקִים תִּיקֹן לְהֵם, וְר'
וַיִּחַן אִמַר מִרְחַצָּאוֹת תִּיקֹן לְהֵם. זֵא אֶת-לֵמַיִן

(כט) לֹא יַעֲקֹב, לֹא יֹאמֶר עוֹד שֶׁהַבְּרֻכּוֹת בָּאוּ לְךָ כַּעֲקֵבָה וְכַרְמִיָּה
כִּי אִם בְּשִׁרְרָה וּבְגִלוּי פָּנִים, וְסוּפֵךְ שֶׁהַקְּבִ"ה נִגְלָה אֵלָיךְ בְּבֵית אֵל
וּמַחְלִיף אֶת שְׁמֶךָ, וְשֵׁם הוּא מְבָרְכְךָ, וְאֲנִי שֵׁם אֵהִיָּה וְאוֹרֵה לְךָ
עֲלֵיהֶן, וְזֶה שֶׁכְּתוּב: וַיִּשָּׂר אֶל מֵלֶאך וַיּוֹכַל כִּכָּה וַיִּתְחַנֵּן לוֹ (הַרְשָׁע
יֵב ה), כִּכָּה הַמֵּלֶאך וַיִּתְחַנֵּן לוֹ, וְמֵאך נִתְחַנֵּן לוֹ: בֵּית אֵל יִמְצָאוּ
וְשֵׁם יִדְבַר עִמּוֹ (שֵׁם), הַמֵּתֵן לִי עַד שִׁדְבַר עִמּוֹ שֵׁם. וְלֹא רִצָּה
יַעֲקֹב, וְעַל כְּרַחוּ הוֹדָה לוֹ עֲלֵיהֶן וְזֶהוּ: וַיִּבְרַךְ אוֹתוֹ שֵׁם (פְּסוּק ל),
שֶׁהִיָּה מִתְחַנֵּן לְהַמְתִּין לוֹ וְלֹא רִצָּה⁴¹. וְעִם אֲנָשִׁים, עִשׂוֹ וּלְבָן^{41*}.
וַתּוֹכַל, לְהֵם.

כִּסְאָה כִּכְרָה

(יב, ו) עַד מְקוֹם שְׁכָם רִיחַ שְׁמַע, וְלַעֲבוּר שֶׁ כֵּם אַחַד (צַפְנִיָּה ג ט) רִיחַ שֶׁ
כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ, וְלִכְךָ רִמּוֹ שְׁכָם אֲצֵל אַחַד וְאֲצֵל שְׁמַע.

כִּסְאָה כִּכְרָה

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף
מִרְכָּבָתוֹ וַיַּעַל לְקַרְאֵת-יִשְׂרָאֵל אָבִיו גְּשֻׁנָּה וַיִּבְרָא אֵלָיו וַיִּסַּל עֲלֵ-
צַנְאָרְיוֹ וַיִּבְךָ עַל-צַנְאָרְיוֹ עוֹד: וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל-יוֹסֵף אֲמוֹתָה
הַפַּעַם אַחֲרֵי רְאוּתִי אֶת-פְּנֵיךָ כִּי עוֹדֶךָ חִי:
כִּסְאָה כִּכְרָה

פִּירְשׁוּ, אֲבַל יַעֲקֹב לֹא נִסַּל עַל צוּאֵרֵי יוֹסֵף
וְלֹא נִשְׁקוּ, וְאִמְרוּ רַבּוּחֵינוּ (מִדְּרַשׁ אַגְדָּה) שֶׁהִיָּה
קוֹרָא אֶת שְׁמַע.

וְהַקְּשׁוּ, לְמָה יוֹסֵף לֹא קִרָּא קִרְיָאֵת שְׁמַע
כִּיּוֹן שֶׁשַׁעַת קִרְיָאֵת שְׁמַע הִיָּה, שְׁדוּחָךְ לֹמַר
שֶׁהַקְּדִים אֹז שְׁאֲחַר, כִּי זָרִיוֹן מִקְדִּימִין וְשַׁעַת
אַחַת לְכָלֵם. וְעוֹד מִנָּא לֵן שְׁקִרָא קִרְיָאֵת
שְׁמַע עִמֵּךְ הַתַּפִּיל

כִּסְאָה כִּכְרָה

כִּסְאָה כִּכְרָה

וַיִּבְא יַעֲקֹב שְׁלֵם
עִיר שְׁכָם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּבֵאוֹ מִסְפֵּדוֹ אָבִים וַיִּחַן אֶת-פְּנֵי הָעִיר:
וַיִּבְנֶן אֶת-חֲלֻקְתֵי הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר נָטָה שְׁשֵׁם אֶהְלוֹ מִיַּד בְּנֵי-חֲמוֹר
כֵּ אָבִי שְׁכָם בְּמָאָה קְשִׁיטָה: וַיַּצְבֵּשְׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָאוּ לוֹ אֵל אֶלְתֵּי
יִשְׂרָאֵל:

כִּסְאָה כִּכְרָה

17

וה' לי עֲשֵׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתְךָ עֲבַדְתִּיךָ אַרְבַּע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּשֵׂטִי
בְּנֵתִיךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים בְּצֹאנְךָ וּמִחֲלָף אֶת־מִשְׁכַּרְתִּי עֲשֵׂרֶת מְנִים: לוֹלִי
אֱלֹהֵי אָבִי אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם וּפְחַד וְצַחֵק הָיָה לִי כִי עָמָה רִיקָם שְׁלַחְתָּנִי
אֶת־עֲנָוִי וְאֶת־יָגִיעַ כְּפִי רָאָה אֱלֹהִים וְיֹכַח אָמַשׁ:

ע"פ רמב"ם

18

את עניי ואת יגיע כפי ר' ירמיה
אמר חביבה היא המלאכה מזכות אבות,
שזכות אבות הצילה מסון, ומלאכה הצילה נפשות,
זכות אבות הצילה מסון שנאמר לוֹלוּ אֱלֹהֵי
אָבִי וְגו' ומלאכה הצילה נפשות, את עניי ואת
יגיע כפי ראה אלהים וגו'

ע"פ רמב"ם

19

אהוב את
המלאכה כיצור? מלמד שיהא אדם אוהב את המלאכה ואל
יהיה שונא את המלאכה; כשם שהתורה נתנה בכרית כך
המלאכה נתנה בכרית, שנאמר (שמות כ) ששת ימים תעבוד
ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת לה' אלהיך.

אבות צדיקים
כ"ק יו"ט

20

(ט) ראה חיים עם אשה אשר אהבת. ראה וסבן
ללמד חומטת להחמנס ממנו עם ת"א אשר כידך: כי הוא חלקך
כחיים. אש עשית כן ויהי חלקך זה חיים כע"ל להחמנס מן החומטת
וכע"כ שיניעת שניסם משנסת עון:

ע"פ רמב"ם

21

ל) בפסוק ורחל היתה יפת הוואר
ויפת מראה. הגה שלמה
המלך ע"ה אמר בסוף משלי שקר החן
והבל היופי אשה יראת ה' היא תהלה.
ובאמת מצינו גבי האמהות אשר נשתטחו
בחן וביופי וגם ברבקה כתיב והנערה
טובת מראה מאד וצ"ל דהפי' בפסוק
כך הוא שקר החן והבל היופי היינו
כשהן בלתי יראת ה' והם כנוס זהב
באף חזיר אבל אשה יראת ה' היא
תהלה ר"ל דגם החן והיופי תהלה.
ועל דרך זה יש לפרש ג"כ הפסוק אל
יתהלל חכם בחכמתו וגבור בגבורתו וכו'
כי בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע
אותי דבפסוק זה רבו הדקדוקים אבל
לפי הנז"ל י"ל דהפירוש נ"ך הוא שאין
להתהלל בחכמה ובגבורה ובעשירות לבד
אלא בזאת יתהלל ר"ל בכל אלה תתהלל
כשישכיל וידוע אותי בהן דהיינו שידע
איך להתנהג בהעשירות ובהגבורה
ובחכמה שהכל יהיה כוונתו לשם שמים:

ד"ר רמב"ם (הלכות)
נ"א

22

ויאמר ישראל אליוסף
הנה אנכי מת והיה אלהים עמכם והשיב אתכם אל ארץ אבותיכם:
כך ואנכי נחמתי לך שכם אחד עלי אחיך אשר לקחתני מיד האמרי בחרבי
ובקשתי:

ע"פ רמב"ם

23

ולקחת את שתי אבני־שהם ופתחת עליהם שמות
בני ישראל: ששה משמתם על האבן האחת ואתישכות הששה
הנותרים על האבן השנית כתולדתם: מעשה חרש אבן פתוחי
חתם תפתח את שתי האבנים על שמת בני ישראל מסבת משבצות
י ויהב מעשה אתם: ושמת את שתי האבנים על כתפת האפוד אבני
זכרון לבני ישראל ונשא אהרן את שמותם לפני יהוה על שתי
יד כתפיו לזכרון:

ע"פ רמב"ם

24

וירכסו את ההשן כה
מטבעתו אל טבעת האפוד בפתיל תכלת להיות על חשב האפוד מטבעתו
ולא יתח הששן מעל האפוד: ונשא אהרן את שמות בני ישראל כה
בחשן המשפט על לבו בבא אל הקדש לזכרון לפני יהוה תמיד:

ע"פ רמב"ם

25

(ט) משל למלך שהיה לו בן והשלימו
על כל נכסיו. ואמר הכן לאביו אם אין אחי נותן לי הכסא שלך היאך
הכל יודעים שאתה טחכבני? אלא כשתתן לי מקום הכסא שלך הכל
נותנין לי קלוס. כך נתן האלהים לאברהם העולם שנא' (מלכים י"ב) וה'
אמר המכסה אני מאברהם. כען שנתן לו הכל. א"ל אם אין אחי נותן לי
כיהמ"ק חמש מאות אמה על המטר מאותי אמה לא נתת לי כלום: ונתן
לו הקב"ה כל טח שבשמי שנא' (שם ט"ז) ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך.
וכיון ששטע. אברהם בן טה אמר אלהים דבר בקדשו אעלוח:

ע"פ רמב"ם
כ"א

26

ויותר יעקב לבדו, לבדו מאין בא לו זה הכד
כשעקב האבנים. תחת מראשותיו
והשכים בכוקר ומצא אבן ונתכצור לו הכד
של שמן ויצוק על ראשו, וחזר הכד
ונתמלאה, אז ידע יעקב שהוא מזומן לגבוה,
אמר אין זה ראוי להניחו כאן, וזהו השמן
שנמשחו ממנו המשכן וכל כליו והמזבת,
אהרן ובניו וכל המלכים, ועדיין קולו קיימח
כמו שאמרו רז"ל לדורותיכם, והוא כד השמן
של צרפית, שאמר לה אליהו כד השמן לא
חכלה, והוא השמן של אשת עובדיה הנביא,
וכשראה יעקב כך שכל הניסים עתיד להיות
בו, סימן את עצמו והביאו כך מצאחי.

ע"פ רמב"ם
נ"א

27

יאני וצמח ושרי כמגדלות *אמר רבי
יורגן אני דמחזו וזרתי ושרי כמגדלות אלו
תלמידי רבמים *ויבא אמר יאני דמחזו
כנסת ישראל ושרי כמגדלות אלו בתי כנסיות
ובתי מדרשות:

ע"פ רמב"ם

28

אסייש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם
ישרו: ויחננו ויאמר פדעוהו מרדת שחת מצאתי כפר:
אינג ר"ל

ד"ר רמב"ם (הלכות)
נ"א